

Taşmedrese'nin avlusundan bir görünüşü

mının tahribata uğradığı kaynaklardan öğrenilmektedir. Mermer eyvanın tonoz kısmı ile iki yandaki kare planlı odaların tamamı yıkık durumdaydı. Kışlık dersane olduğu düşünülen odaların mevcut izlerden kubbe ile örtüldükleri belli olmaktadır. Onarımda bu kubbelerle birlikte harap durumdaki eyvan da tamir edilerek beşik tonozlu üst örtüsü yeniden inşa edilmiştir. Medreseye kuzey duvarının batı ucundan bitişen dışa taşkın durumdaki mescid kare planlı, kubbelidir. Batı yönünden üç sütuna oturan iki bölümlü bir son cemaat yeri ile dışa açılan mescidin kuzeybatı köşesinde minare yükselir. Onarımla tamamen yenilenen mescidin medresedeki gibi tuğla, moloz taş ve devşirme malzemeden meydana gelen duvar örgüsü vardır. Mescidden medreseye doğrudan açılan bir açıklık yoktur. Son cemaat yerinin güney duvarından türbenin eyvanına açılan kapı ise onarımda kapatılmıştır. Batı tarafındaki son cemaat yerini kuzeyden minare, güneyden medresenin kuzey duvarı sınırlar. Üç antik sütuna oturan iki sivri kemerle dışa açılan son cemaat yerinde bölümler doğu-batı doğrultusunda Bursa tipi ve sivri kemer kesitli farklı tonozlarla örtülmüştür. Yüksek bir kaide üzerine oturan silindirik gövdeli, çift şerefeli tuğla minare bugün onarımla yenilenmiştir. Aşağıdan yukarıya doğru hafif daralan gövdeyi alt kısımdan ikinci şerife altına kadar tuğla, sırlı tuğla, çini ve çini mozaik dekorlu yedi süsleme kuşağı sarar. Mescidde kubbeye Türk üçgenleriyle geçilmiştir. Yapıda bugün hiç iz kalmasa da zamanında kubbe göbeğinde, son cemaat yerinin tonoz örtülerinde ve giriş cephesindeki iki katlı pencerenin yüzeylerinde çini kalıntılarına rastlanması yapının hem dışının hem içinin çini süslemeli olduğunu kanıtlamaktadır. İnşa kitabesi bulunma-

yan mescidin inşa malzemesi, işçiliği, plan özellikleri ve medrese ile bağlantılı konumu aynı tarihlerde (648/1250) yapıldığını ortaya koymaktadır.

Özgün halinde dört eyvanlı olduğu kabul edilen, açık avlulu medreseler grubuna giren Akşehir Taşmedrese iç kısımda yer alan türbe bölümü, yan taraftaki dışa açık tek kubbeli mescidi ve çift şerefeli minaresiyle mimari açıdan dikkat çekici özellikler taşır. Konya Sırçalı Medrese gibi burada da türbe yapı içinde önemli yer tutar. Yana alınmış, dışa taşkın, giriş cephesine açılan tek kubbeli mescidle ona bitişik minareden oluşan tasarımın tekrarı 1260-1265 tarihli, yine Sâhib Ata tarafından yaptırılan Konya İnce Minareli Medrese'de görülmektedir. İki şerefeli minare, medrese mimarisinde içinde ilk defa burada ortaya çıktıktan sonra İnce Minareli'de tekrar denenmiştir. Ayrıca zamanında medresenin karşısında yer aldığı bilinen çeşme de Sâhib Ata'nın yaptırdığı iki yapıdan, Konya'da kendi adını taşıyan camisi ile Sivas Gökmedrese'deki uygulamalarla onun yaptırdığı eserlerde ortaya çıkan yeni bir özelliktir. Bu sebeple Akşehir'deki külliyyeden, Selçuklu mimarisinde türünün ender örneklerinden biri kabul edilen çeşmenin günümüze ulaşmamış olması büyük kayıptır.

BİBLİYOGRAFYA :

Aptullah Kuran, *Anadolu Medreseleri*, Ankara 1969, I, 79-82; Metin Sözen, *Anadolu Medreseleri*, İstanbul 1970, I, 22-28; Gönül Öney, *Türk Çini Sanatı*, İstanbul 1976, s. 19, 34; a.mlf., *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*, Ankara 1978, s. 59, 61, 62, 83, 84; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1984, s. 148; Şerare Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İstanbul 1986, s. 59-60; Ara Altun, *Ortaçağ Türk Mimarisinin Anahatları İçin Bir Özet*, İstanbul 1988, s. 56; Yekta Demiralp, *Akşehir ve Köylerindeki Türk Anıtları*, Ankara 1996, s. 31-34, 57-64.



SELDA KALFAZADE

TAŞOZ

Ege denizinde Yunanistan'a bağlı ada.

Adanın ismi Grekçe'deki Thasos'tan gelmekte olup Osmanlı arşiv belgelerinde Taşoz ve Taşözü diye geçer. Ege denizinin kuzey kıyısına çok yakın bir noktada yer alan adanın yüzölçümü 379 km²'dir. Kuzeyden en yakın kara parçası olan Kavala'ya uzaklığı 11 deniz milidir. Batı sahilleri Orfani körfezinden 38, doğu sahilleri Dedeagaç'tan 50 deniz mili uzaklıktadır. Taşoz'un kuzey ve güneydeki en uç noktaları arasında mesafe 28, doğu ve batıdaki en uç noktalar arasında ise 22 kilometredir. Taşoz adasının iki doğal limanından biri, adanın kuzeydoğu sahillerinde Osmanlılar döneminde Liman ve Limanköy adıyla bilinen Limenas'tır. Adanın güneybatısında yer alan diğer liman Osmanlılar zamanında Kazavit denilen Casaviti'dir. Taşoz dağlık (en yüksek noktası 1205 m.), kayalık ve ormanlık bir bölge olmakla birlikte tarım ve ziraata elverişli toprakları da vardır. Adanın her tarafı üzüm bağları ve zeytin fidanları ile kaplıdır. Mermer yataklarıyla ünlü Taşoz madenler bakımından zengin sayılabilecek durumdadır. Gümüş, çinko ve civa madenleri tarih boyunca bilinen yer altı kaynaklarıdır.

Herodot'a göre Taşoz adasının ilk sakinleri buradaki zengin madenleri keşfedip işleyen Fenikeliler'dir. Milâttan önce IX. yüzyıla doğru Para adasında yaşayan Grekler buraya gelmeye başladılar. Milâttan önce 490'da Taşoz adasına giren Persler adanın müstahkem surlarını da yıktılar. Daha sonra ada Atina birliğine dahil oldu. Milâttan önce 465 yılında Taşoz sakinleri Atina temsilcilerinin adadan çekilmesi için bir isyan başlattılar. Yapılan deniz savaşlarını kaybeden ada halkı teslim olmayıp kale içine kapandı ve üç yıl kadar kendilerini orada müdafaa etti. Neticede başarılı olamadıklarından milâttan önce 405 yılına kadar Atina birliği içinde kaldılar. Milâttan önce 411'de soylular sınıfı adayı Sparta birliğine dahil etti. Fakat burada beklentileri karşılık bulmayınca yeniden Atina birliğine katıldılar. Milâttan önce 387'de Analsidas Antlaşması'yla bir tür özerk idareye kavuştular. Ardından ada Büyük İskender'in idaresine girdi. Milâttan önce 197 ve 179 yıllarında Makedonya ile ona bağlı Yunanistan ve Ege denizindeki adalarda Roma hâkimiyeti başladı.

Roma İmparatorluğu'nun zayıflama döneminde bazı Ege adaları gibi Taşoz da Ce-

TAŞOZ

neviz nüfuzu altına girdi. Fakat zamanla ada harabeye döndü, korsan baskınları ve fakirlik yüzünden halkın bir bölümü yüksek kesimlere sığındı, bir bölümü adayı terketti. Bizans İmparatorluğu devrinde VI. yüzyılda Halkıdy, X. yüzyılda Trakya eyaletlerine bağlandı. 1204'te Latinler tarafından işgal edildiğinde Venedik doju Enrico Dandolo'nun idaresine verildi. Ortaçağ'da Taşoz'daki kale surları Cenevizliler'in işgalinden önce harabe durumundaydı. XIII. yüzyıl başlarında Cenevizli iki korsan grubu Zacaria ve Geneviziler adayı ve harabelerini bir müddet sığınak gibi kullandılar. Daha sonra bu iki grup Taşoz'u fiilen idaresi altına alıp burada kendi faaliyetleri için güçlü bir kale inşa etti. 1327'de Bizanslılar adayı tekrar egemenlikleri altına aldılar. Bizans İmparatoru II. Manuel devrinde (1391-1425) Taşoz adası timar olarak Enez ve Midilli'nin hâkimi Gattilusio ailesine verildi. Osmanlılar'ın Rumeli fetihlerine başlamasının ardından Gattilusio, beylikten elde ettikleri gelirin üçte ikisini Bizans yerine Osmanlılar'a gönderip varlıklarını sürdürdüler. Fâtiht Sultan Mehmed, İstanbul'un fethinden sonra Taşoz dahil olmak üzere Boğazönü adalarını doğrudan zaptetmeye çalışmadı ve burayı himaye altına almayı tercih etti. Ancak daha sonraki gelişmeler bu durumu değiştirdi.

Bizans tarihçisi Kritobulos, Gökçeada (İmroz), Limni ve Taşoz'un Türkler tarafından fethini ve bu sırada bizzat kendisinin oynadığı rolü biraz karışık biçimde kısaca anlatır. Osmanlı kaynaklarında Taşoz'un fethi Enez'in ele geçirilmesiyle birlikte zikredilen olaylar arasında geçer. Ancak Enez'in hemen karşısında yer alan ada Taşoz değil Semadirek'tir. Taşoz, Enez'den çok uzakta Selânik'in doğusundaki Kavala'nın karşısına düşer. Bundan dolayı diğer adalarla birlikte Taşoz'un tam olarak ne zaman zaptedildiği tesbit edilememektedir. Dukas, İstanbul'un fethinden sonraki olayları kaydederken Taşoz'dan söz etmez. Rodos şövalyelerinin 1455'te Edirne'ye gelerek tâzimde bulduklarını söyleyen Sakız, Midilli, Limni, Gökçeada ve diğer adaların padişaha bağlandığını belirtir (*Bizans Tarihi*, s. 197-198). Taşoz, Enez'in ardından fethedilmişse de bu tarih 860 (1456) olmalıdır. A. E. Bakalopoulos'a göre Taşoz'un fethiyle Enez'in fethi arasında bir ilişki yoktur. İsmail Hami Danişmend ise Taşoz'un fethini, Çanakkale Boğazı'nın iki ucunda yapılan Seddülbahir ve Kilitbahir kalelerinin inşa edilmesinden sonraki bir olay şeklinde kaydetmektedir. Taşoz'un

1456 yılı içinde diğer bazı adalarla birlikte Osmanlı idaresi altına girdiği anlaşılmaktadır.

Boğazönü adalarının Türk hâkimiyetine geçmesinin ardından papalık desteğindeki Venedik tehdidi sürdü. Scarampo 1456'da Taşoz, Limni ve Semadirek adalarını papalık adına ele geçirdi. Ancak adaların Ortodoks halkı papanın yönetimi altında bulunmaktan memnun olmadı. Limni valisi Kritobulos ve onun yakınları Boğazönü adalarının tekrar Türkler'e geçmesine taraftardı. Kaptanıderyâ Zağanos Mehmed Paşa, 863 Şewalinde (Ağustos 1459) Taşoz ve Semadirek adalarını zaptetti. Fakat 1466 yazı sonunda Venedik Amiralî Victor Cappello Gökçeada, Taşoz ve Semadirek'i işgal etti. Osmanlı-Venedik savaşı sonunda imzalanan 1479 antlaşmasıyla adada yeniden Osmanlı idaresi kuruldu. Taşoz adasındaki Osmanlı hâkimiyeti, bu tarihten itibaren 1770-1774 yıllarındaki Ruslar'ın işgali hariç tutulursa üç asır boyunca kalıcı oldu. Adanın tarihinde yeni bir dönüm noktası 31 Mart 1813'te II. Mahmud'un burayı Mehmed Ali Paşa'ya ihsan etmesidir. Vehhâbî ayaklanmasının üstesinden geldiği için padişah Mehmed Ali Paşa'nın Kavala'da külliye kurması ve giderleri için Taşoz adasının tahsis edilmesi talebini geri çevirmedi. Bu şekilde verilen ada 1813-1902 yılları arasında Mısır'dan gönderilen vakıf müdürleri tarafından yönetildi. Bu durum, ilerleyen yıllarda özellikle Mısır'ın İngilizler tarafından işgalinin ardından birtakım sorunlara yol açtı.

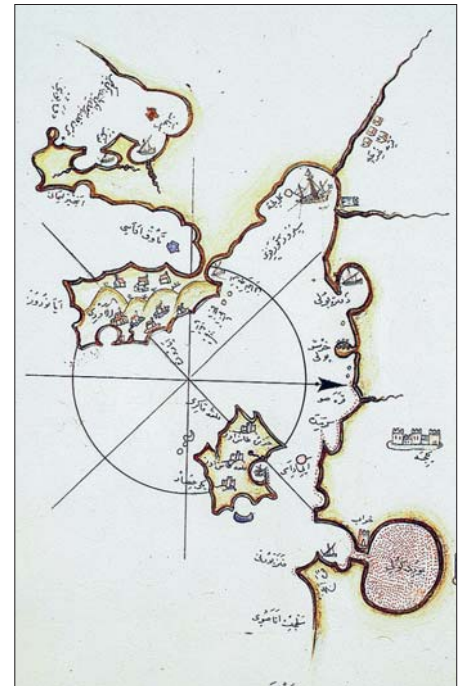
Mayıs 1902'de Taşozlular, Tolos'ta Mısır vakıf idaresine karşı bir protesto düzenledi. Vakıf müdürü Yüzbaşı Mahmud Rifat Bey ve yanındaki silâhlı vakıf memurları yaklaşık 1500 kişi olan göstericilere ateşle karşılık verdi. Bunun üzerine Taşoz temsilcileri Bâbiâli'nin müdahalesini istemek için Kavala'ya gitti. Adanın güvenliğini sağlamak ve Osmanlı Devleti'ne ait olan yönetim hakkını kullanmak amacıyla Selânik valisinin emriyle Kavala Kaymakamı Sakızlı Emin Paşa 180 nizâmiye ve 45 jandarma askeriyle birlikte adaya çıktı. Halk öteden beri Mısır vakıf müdürlüğünün uygulamalarından şikâyetçi olduğu için bu yeni durumdan memnun kaldı. 7 Mayıs 1902'de Kavala Kaymakamı Emin Paşa, Sadrazam Said Paşa'nın emriyle Taşoz'un yönetimini Mısırlılar'dan alıp doğrudan Selânik vilâyetine bağladı. Adanın sadece vakıf işlerinin yönetimi Mehmed Ali Paşa'nın vakfına bırakıldı. Taşoz'da tartışma konusu olan madenlerin işletilmesi de çözüme kavuşturuldu. Bakır madenlerini işletme

imtiyazı 1903 yılında Alman Speidel Şirketi'ne verildi. 27 Mayıs 1902'de Mısır vasıtasıyla İngiltere'nin muhtemel baskısını kırmayı hedefleyen II. Abdülhamid buraya sancak statüsü verip bir mutasarrıf tayin ettirdi. 1908 yılına kadar mutasarrıflık olarak kalan Taşoz adası, güvenlik kaygısı ortadan kaldırılınca önce birinci sınıf ve 1910 yılında üçüncü sınıf kazaya dönüştürüldü.

I. Balkan Savaşı'nın başında 30 Ekim 1912'de Yunanistan Taşoz'u Semadirek ile birlikte işgal etti. Yunan makamları vakıf binalarını ve zeytinyağı fabrikasını kapattı; vakıf görevlilerini uzaklaştırdı. Bu durum Osmanlı Devleti tarafından milletlerarası hukuka aykırı bir davranış diye nitelendirildi. Vakfa ait malların özel mülk gibi olduğu belirtilerek Atina elçisi Galib Kemal Bey'e Yunan hükümeti nezdinde girişimde bulunması tâlimatı verildi (BA, A. MTZ [05], 3-C/61). Osmanlı Devleti bu işgali sürekli protesto etti ve tanımadı. 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması'na göre Taşoz hukuken Türk egemenliğinden çıktı. Ancak adanın bir vakıf arazisi olması bazı hukukî tartışmalara yol açtı. Vakfın mütevellisi, son Mısır hidivi II. Abbas Hilmi hukukî açıdan yaptığı girişimlerden de bir netice alamadı.

Taşoz'un Osmanlı idaresine geçmesinin ardından ve özellikle 1479'da Venedik-Os-

Kitâb-ı Bahriye'de Taşoz adası ve çevresini gösteren harita (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2612, vr. 55^b)



manlı antlaşmasıyla belirsizliğin sona erdiği tarihten itibaren Türkler adaya yerleşmeye başladı. Tahrir kayıtlarına göre XVI. yüzyılın başında burada 2500 kişi yaşıyordu. XIX. yüzyılın başında nüfus tahminen 6-7000 iken yüzyılın sonunda 18-20.000 ve 1908'de 25-30.000 civarındaydı. Panaghia ve Tolos (Theologos) önemli iki yerleşim yeri idi. Türkler çoğunlukla Tolos'ta oturuyordu. Burası XIX. yüzyılın ortalarına kadar adanın yönetim merkeziydi. Tolos'un gelişmesi Türkler vasıtasıyla olmuştur. Türkler'in çoğunlukla yaşadığı diğer yerleşim alanı ise Kazavit'ti (Tsingoura ve Megalo Kasaviti). Burada bir caminin kalıntıları yer almaktaydı. XIX. yüzyılın sonlarında II. Abdülhamid tarafından caminin yeniden yapılması gündeme getirilmişti (BA, Y. MTV, nr. 310/196). Türkler 1821 Rum isyanının ardından Kavala'ya zorunlu olarak göç etti. Böylece adadaki Türk nüfusu memurlar ve onların aileleriyle sınırlı kaldı. Ancak adanın madenleri XIX. yüzyılın sonlarında işletmeye açılınca Kavala ve çevresinden çok sayıda işçi göçü oldu. Toplam sayısı 1000 civarında olan işçiler arasında Rum, Bulgar, Arnavut, Türk ve Çingene vardı. Ayrıca hasat zamanı Taşoz daha yakın çevresindeki yerlerden mevsimlik işçi alıyordu.

Adanın gelirleri 1519'da padişah haslarına aitti. Bu tarihte adada beş köy vardı. Bunlar tahrir defterine Limanhisar, Bulgar, Kakirac, Yenihisar ve Sologo şeklinde kaydedilmişti. Ardından Cezâyir-i Bahr-i Sefid beylerbeyilerinin hassı durumuna geldi. 1569'da Cezâyir beylerbeyi ve kaptan-ı deryâ olan Piyâle Paşa'nın haslarına dahildi. XVII. yüzyılda beş köy mevcuttu, bu sayı Sardin adlı köyle birlikte altya çıkmıştı. Taşoz adası ve ona bağlı adacıklar, 1083 (1672) tarihli bir tahrir defterine göre Kitâbhâne-i Hümayun Vakfı diye kayıtlıdır (TK, TD, nr. 121, vr. 6^b). 1153'te (1740) Taşoz ve çevresindeki adacıklar Kaptanpaşa hassı idi. Yıllık vergi geliri 450.000 akçe olarak tesbit edilmişti. Bu tarihte I. Mahmud, Ayasofya Camii bitişiğinde kurduğu kütüphane ve imareten oluşan vakfın giderlerini karşılamak üzere Taşoz adasından elde edilen gelirlerin buraya aktarılmasını emretti ve vakıf Haremeyn vakıfları idaresine devredildi. 1173'ten (1759-60) itibaren adanın gelirleri mâlikâne şeklinde alınmaya başlandı (BA, Y.EE, nr. 87/32).

Pîrî Reis, Taşoz'da bakımlı kaleler diye övdüğü üç kaleden söz etmiştir. Bunlar Taşoz, Yenihisar ve Kagırı / Kakiri kaleleridir. Taşoz Kalesi limandan 2 mil kadar uzaktadır ve bir tepenin üzerine kurul-

muştur. Yenihisar Kalesi Taşoz adasının orta yerinde ve dağ içinde inşa edilmiştir. Kagırı Kalesi adanın batısına 2 mil mesafede kara içinde sivri bir kayanın başındadır. Ayrıca burada Vatubit, Aynaroz ve Filandor adlı üç manastır vardır (*Kitâb-ı Bahriye*, I, 55/a). Taşoz adasında XVII. yüzyıl başlarında altı köy, beş manastır ve Kakirac adlı bir kale vardı. Diğer kalelerin ismi tahrir defterlerinde geçmediğine göre artık kullanılmaz durumdadır.

Taşoz, Osmanlı idaresine geçtikten sonra Gelibolu sancağına bağlandı. Ardından Cezâyir-i Bahr-i Sefid beylerbeyiliğinin teşkiliyle (1534) bu beylerbeyiliğin bir parçası haline geldi. Adadaki idarî yapı Mısır vakıf idaresi zamanında da çok değişmedi. Yönetimin başında Mısır vakıf müdürü vardı. Müdürün temel görevi Kavala'daki vakfın mülkü olan adanın gelirlerini kontrol etmektir. Ayrıca Taşoz kazasında bir kadı veya nâib görev yapıyordu. Burada adanın güvenliğini sağlayan bir garnizon mevcuttu. Bunların sayısı fetihten sonra altmış civarında idi. Dış tehditler azaldığında bu sayı epeyce düşürüldü. Adanın yönetimi Mısır vakıf idaresinde olduğu zaman 1867'de otuz zaptiye görev yapıyordu. Bunlar Mısır tarafından tayin edilen askerlik mesleğine yatkın kişilerdi. Daha çok Kavala ve civarında yaşayan gençler bu iş için adaya geliyor ve istihdam ediliyordu. 1874'ten itibaren adada elli zaptiye görevliydi. Adanın nüfusunun artması ve asayişin sağlanmasındaki zorluklar yüzünden zaptiyelerin sayısı giderek arttı ve 1901 yılında doksan kişiye ulaştı (BA, YEE, nr. 35/119; FO, nr. 78-5255). Taşoz adası bugün önemli bir turizm merkezidir. Adada bal, zeytin yağı, şarap imali yapılır; küçükbaş hayvancılık gelişmiştir. Adanın nüfusu 2000'lerdeki göçler sebebiyle çok artmış ve 14.000'e yaklaşmıştır. Adanın merkezinde 2001 verilerine göre 3000 kişi yaşıyordu.

BİBLİYOGRAFYA :

Dukas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstanbul 1956, s. 197-198; Kritovulos, *Târih-i Sultân Mehmed Hân-ı Sâni* (trc. Karolidi), İstanbul 1328, s. 95, 113, 114, 172; Aşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi* (haz. Kemal Yavuz – M. A. Yekta Saraç), İstanbul 2003, s. 222; Neşrî, *Cihannümâ* (Unat), II, 715; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osmân* (nşr. Necdet Öztürk), İstanbul 1991, s. 236; Pîrî Reis, *Kitâb-ı Bahriye* (nşr. Ertuğrul Zekâi Ökte v.dğr.), İstanbul 1988, I, 53^a, 54^{a-b}, 55^a; A. Conze, *Reise auf den Inseln des Thrakischen Meeres*, Hannover 1860, s. 4-7, 20, 32; G. Perrot, *Mémoire sur l'île de Thasos*, Paris 1864, s. 60-61, 69, 73, 80; Ch. Texier, *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi* (trc. Ali Suat, nşr. Kazım Yaşar Kopraran – Musa Yıldız), Ankara 2002, I, 280-281; Cevdet, *Târih*, XI, 156, 177; XII, 102; Said Paşa,

Hâtrât, İstanbul 1328, II, 291; Ahmed Refik [Altınay], *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri: 967-1200*, İstanbul 1931, s. 53-54; A. E. Vakalopoulos, *Thasos, son historie, son administration de 1453 à 1912*, Paris 1953, s. 15-17, 19, 24-31, 43-46, 50, 64-68, 70-75; Sırrı Erinc – Tâlip Yücel, *Ege Denizi: Türkiye ile Komşu Ege Adaları*, Ankara 1988, s. 19-22, 42; Arif Müfit Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara 1988, s. 270, 302, 339; Yasemin Demircan, "Ege Adalarında Osmanlı Hakimiyeti", *Türkler* (nşr. Hasan Celal Güzel v.dğr.), Ankara 2002, IX, 363, 365; Feridun M. Emecen, "Ege Adalarının İdarî Yapısı: XV-XIX. Yüzyıllarda Ege Adalarında Osmanlı İdarî Teşkilatı", *Ege Adaları'nın İdarî, Malî ve Sosyal Yapısı* (ed. İdris Bostan), Ankara 2003, s. 18-21, 26; Ali Arslan, "The Re-establishment of the Ottoman's Civilian Administration on Tashoz", *II. National Symposium on the Aegean Islands* (ed. İdris Bostan – Sertaç Hami Başeren), İstanbul 2004, s. 86-91; a.mlf., *Balkanların Anahtarı: Önemli Bilinmeyen Ada Taşöz*, İstanbul 2005, s. 86-91; Süleyman Kızıltoprak, *Türk Egemenliğinde Taşoz Adası*, İstanbul 2004; a.mlf., "The Administration of Tashoz Island Assigned to Mehmet Ali Pasha's Waqf in Kavala and Related Issues", *Proceedings of the Second International Symposium on Islamic Civilisation in the Balkans* (haz. Ali Çaksu), İstanbul 2006, s. 185-191; a.mlf., "Osmanlı Devleti Taşra Teşkilatındaki Reformların Taşoz Adası'na Yansımaları", *Uluslararası Balkan Kongresi: Balkan Milletleri Arası Etkileşim*, İstanbul 2009, s. 307-334; Musa Kâzım, "Taşoz Tarihiçesi", *TOEM*, IV/20 (1913), s. 1260-1261; S. Soucek, "Tashoz", *EI²* (İng.), X, 352-353.



SÜLEYMAN KIZILTOPRAK

TAŞTDÂR

(طشدار)

Bazı İslâm devletlerinde hükümdar elini yıkarken ona su döken saray görevlisi.

Hükümdarların ellerini yıkamaları ve abdest almaları için önlerine leğen-ibrik getirip hizmet eden saray görevlilerine **taştdâr** ve **ibrik-dâr** denilmekteydi. Taştdâr Farsça **taşt** (leğen) ve **dârdan** (tutan, sahip olan), ibrikdâr ise Farsça'dan Arapça'ya geçen ibrik ve dârdan meydana gelmektedir. Taştdârın görev yaptığı yere **taşthâne** denilmekteydi. Taşthânedeki el ve kumaş yıkamaya mahsus leğenler bulunur; sultanın elbiseleri, mücevherat ve mührü burada korunurdu (Beyhâkî, s. 131). Taştdârın maiyetinde hademeler (şâkird) vardı. Hükümdar bir yere veya sefere gittiğinde taşthâne de onunla birlikte götürülürdü. Sarayda hükümdarın su ve meşrubat işlerine bakan görevliye ise âbdâr denilirdi.

Taştdâr sultana sadık güvenilir kişiler arasından seçilirdi. Gazneli Sultan Mesud taht mücadelesi sırasında hapsediği kar-